

DE OORLOG, 6 December 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27900]

[Zondag 6 December 1914]

Inhoudsopgave 6 december 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27900]	1
DE OORLOG	1
Politiek Weekoverzicht.	1
Op het Westelijk oorlogstoneel.	6
De oorlog in de loopgraven.	6
Officieele Deutsche berichten.	6
Op het Oostelijk oorlogstoneel.	6
Het gevecht bij Tsjenstochof.	6
Oostenrijksch legerbericht.	6
Officieele Deutsche berichten.	6
Op het Zuidelijk oorlogstoneel.	6
In Servië.	6
Een aanval op Dalmatië.	7
BELGIË.	7
In België.	7
Onjuiste mededeeling.	8
Belgische geneesheeren in Duitschland gevangen.	8
Tegenspraak.	8
ENGELAND.	8
De Engelschen en het Suez-kanaal.	8
Geen dum-dumkogels.	9
Uitvoerverbod.	9
Ongeregelheden in het concentratiekamp te Lancaster.	9
De koning van Engeland.	9
DUITSCHLAND.	9
Prins August Wilhelm.	9
Bommen in een Deutsche stad geworpen.	9
Fürst von Bülow, Duitsch ambassadeur te Rome.	9
VEREENIGDE STATEN.	10
Een Amerikaansch oordeel.	10
AFRIKA.	10
Turken en Franschen.	10
AUSTRALIË.	10
De "Australia" vergaan?	10
ENGELAND.	10
Een merkwaardige uitvinding.	10
De Oorlog.	12
Duitsche en Fransche bevelvoering. I.	12
Nederland en de oorlog.	15
Paspoorten voor Duitschland.	15
Belgische school in Den Haag.	15
Het verkeer met Antwerpen.	16
Vluchtelingen Bergen-op-Zoom.	16
Een arrestatie.	16
Aan de Zeeuwsche grens.	16
Het gebeurde te Zeist.	16
Posterijen en Telegrafie.	17
Koper- en caoutchoucaanvoer.	17

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

10 **Politiek Weekoverzicht. - Visconti Venosta. - Het gevecht bij Tsjenstochof. - En Servië. - Fürst Bülow Duitsch ambassadeur te Rome.**

Politiek Weekoverzicht.

15 "Hoe was hij soo gelijk Dien burgemeestren, die wel eertijds 't Roomsche rijk Door hunne oprechtigheyd ophouden van der aerde, Ten top: toen d'ackerbou in achting was en waerde: Doen deege deeglijkheid niet speelde, raep en schraep." VONDEL: Roskam.
 Opnieuw betreurt Italië een groot man, opnieuw een leider der buitenlandsche

staatskunde die zoo kort na den markies di San Giuliano de oogen gesloten heeft. Een vijf-en-tachtigjarige, die bijna geheel verdwenen was uit de politieke arena – maar volstrekt niet vergeten: de markies Emilio Visconti-Venosta. Een die met Cavour en Crispi tot de grootste der diplomaten werd gerekend, en die een werkzaam aandeel had aan alle belangrijke gebeurtenissen uit de jongste Italiaansche geschiedenis. Begonnen als journalist – ook in Italië geldt dat "le journalisme mène à tout" had hij gewerkt als aanhanger van Mazzini in de dagen der Resorgimento; als vriend en medewerker van Cavour was hij een der stichters van het moderne Italië geworden, had hij gewerkt aan den wederopbouw van 't Italiaansche Rijk. Zes maal heeft hij in een tijdsverloop van 36 jaren de buitenlandsche staatskunde van Italië geleid. In 1866 sloot hij den vrede met Oostenrijk; in 1870, tijdens den Fransch-Duitschen oorlog, was hij minister-president. Hij was een der scheppers van het Drievoudige Verbond en een vriend van Frankrijk.

En hij was een der weinige Italiaansche ministers, die wat meer wist en wat meer kende dan alleen Italië.

Zijn leven was dat van een diplomaat van ervaring en grondige kennis; hij was niet een dier diplomaten, die professor Van Embden bedoelt in zijn boek: "De oorlog en het kapitalisme", en die zich, naar hij zegt, kenmerken "door elkaars woord te wantrouwen, een onderlinge hinderlagentaktiek niet unfair achten, in vollen vrede-tijd – tusschen de "hartelijke betrekkingen" door – in elkaars landen een regelmatigen spionnagedienst te bekostigen", en die bij voorkeur worden aangeworven uit de klasse "die zich erfelijk edel noemt, waarom zij zich onderling met "Uwe Uitmuntendheid" aanspreken en deze kwaliteiten in het kwistig dragen van glinsterende borstversiering nader aannemelijk maken".

Om de rol die Visconti-Venosta in het openbare leven in Italië heeft gespeeld goed te begrijpen is het noodig, dat men zich een juist denkbeeld maakt van wat de openbare meening Italië is, en op welke wijze die wordt verkregen.

De Italianen zijn in den regel koel berekende, wikkende en wegende mensen, die wel in woordenrijkdom hunne gedachten kunnen verbergen, maar van wie men moet aannemen, zooals hun spreekwoord het zegt: "De Italianen zeggen wel veel domheden, maar zij maken er niet veel". In het buitenland worden zij, ook al op grond van hunne geschiedenis, voor geboren Machiavelli's gehouden; maar dat is veel dan het schijnt, vooral sedert de dagen van de vreemde overheersching. Voordat de eenheid was tot stand gekomen, vond men veel meer die diplomatieke kunst, die zich uitte in veinzerij en vleierij, en in den onderaardschen samenzweerdersarbeid – voortkomende uit vrees voor – en haat tegen de onderdrukkers.

Doch de groote massa blijft in den regel koel voor de onbegrepen quaesties der buitenlandsche staatskunde, al wordt in de osterie en farmacie graag en met veel breedsprakigheid de buitenlandsche en vooral de hooge politiek besproken. Het volk raakt slechts onder den indruk der gebeurtenissen, zoo die Oostenrijk en Frankrijk betreffen. Opmerkelijk is het zeker, dat algemeen de haat tegen Oostenrijk nog sterker is dan de vriendschappelijke gevoelens voor Frankrijk – ondanks het feit, dat Nizza en Savoye zoowel als Trentino, Triest, Fiume en Dalmatie tot de "irrendenta" worden gerekend.

Overigens beschouwt men de buitenlandsche politiek als een zaak – maar als een eenzijdige, zuiver Italiaansche zaak; het tusschen de mogendheden vaak gebruikte "do-ut-des"-systeem, dat Goethe eens kenschetste in zijn aphorsime:

"Mann mit zugeknöpften Taschen
Dir thut niemand was zu lieb!
Hand wird nur von Hand gewasschen
Wenn du nehmen willst, so gieb!"

vindt bij het Italiaansche volk weinig aanhangers. Integendeel – het beschouwt de wereld nog met dezelfde blik als eens de Romeinen deden, en acht het natuurlijk, dat de "Barbaren" aan Italië schatting betalen. Zelfs de ontwikkelden wisten heel weinig van de buitenlandsche zaken, vaak ook omdat hun politieke zin geheel werd beheerscht door de binnenlandsche de gemeentelijke en parlementaire quaesties.

Het gevolg daarvan is geweest, dat in Italië vaak ministers van buitenlandsche zaken aan het hoofd der Consultà hebben gestaan, die van de buitenlandsche zaken al heel weinig begrip hadden. Vico Mantegazza, de bekende schrijver en reiziger, heeft in zijn werk "L'altra sponda, Italia ed Austria nell' Adriatico", merkwaardige staaltjes daarover medegedeeld. Hij verbaasde zich vooral over het totale gemis aan kennis der geografie bij Italiaansche ministers. Mancini gaf aan generaal Saletta, toen deze

Naspeuringen van Paul Theelen: 6 december 1914

naar Massowah vertrok, bevel ook eens een uitstapje naar Khartoem te maken; en Fusinato wist, toen een Italiaansch marine-officier in Dumbo binnenliep, niet waar die haven lag, en moest een professor ontbieden, om hem het verschil tusschen de Benadir-kust en Somaliland te laten uitleggen.

Toen Prinetti minister van buitenlandsche zaken was, meende Alfredo Baccelli, als onder-minister, zijn chef eens een lesje in buitenlandsche zaken te moeten geven. Hij had een groote globe naast zijn bureau staan, en een der beste atlassen er op liggen. Maar toen het gezantschap te Belgrado vroeg, het consulaat te Nisj opnieuw te laten bezetten, gaf hij ten antwoord: dat de consul te Monastir dat consulaat wel kon waarnemen. De minister scheen niet te weten dat Nisj in Servië, Monastir in Turkije gelegen was, en dat tusschen de beide steden een afstand van 48 uren bestond. En toen Baccelli minister van landbouw was schreef hij brieven aan de "Chambre de commerce de Tunis (Algérie)."

Maar het toppunt bereikte een minister, die in een parlementaire mededeeling Montevideo naar Argentinië verplaatste.

Dat mogen op zich zelf kleinigheden zijn, zegt Mantagazza, maar zulke kleinigheden geven veel te denken, vooral als zij zoo vaak voorkomen als in Italië.

En hij laat op zijn verhalen over de toestanden in de Consultà volgen:

"Ons departement van buitenlandsche zaken is, — wie weet 't niet? — de spot van alle Europeesche kanselarijen, en zoo komt het, dat Italië als groote mogendheid minder invloed bezit dan eens het kleine Piemont. Daarbij komt dat de Kamer, voor wie de bespreking van de begroting van buitenlandsche zaken een academisch debat geworden is, zich met niets bemoeit, en zonder onderscheid alle ministers van buitenlandsche zaken toejuicht. Een misstap in de binnenlandsche staatkunde kan weer worden goedge maakt, fouten in de buitenlandsche politiek zijn onheelbaar, en eenmaal verloren terrein wordt nooit weder teruggewonnen."

Tusschen deze ministers maakte Visconti-Venosta steeds een prachtige uitzondering. Een man met een hoogontwikkeld geestelijk leven, die onder de beste koppen van Italië wordt genoemd; een man van uitgebreide kennis, die van zijn jeugd af gepoogd had zijn menschenkennis en zijn wereldwijsheid uit te breiden, en daarbij iemand met een groote ervaring, was Visconti-Venosta de aangewezen man, om in ernstige tijden de buitenlandsche staatkunde van het Italiaansche koninkrijk te leiden.

Reeds toen Visconti-Venosta nog jong was, rekende de groote Cavour hem tot zijn beste medewerkers bij de voorbereiding voor de verkrijging der Italiaansche eenheid. In 1859 was Visconti-Venosta als koninklijk commissaris aan Garibaldi toegevoegd, toen deze met Nino Bixio de expeditie der Duizend voorbereidde, om naar Marsala te gaan, en Sicilië in naam van Victor Emmanuel te veroveren.

Met Farini werkte Visconti-Venosta in Parma en Modena, om de vereeniging met Sardinië tot stand te brengen; hij begeleidde markies Pepoli op diens reis naar Londen en Parijs, om te werken voor de erkenning der door de revolutionairen verkregen voordeelen: en het was Lord Russell, die toen zeide:

"Hoe verwonderlijk dat de Napolitanen in hun haat en wantrouwen de Bourbons hebben verjaagd, juist als in 1688 de Engelschen de Stuarts verjaagd hebben." De Engelsche minister voegde daaraan woorden van lof en bewondering toe voor het optreden der revolutionairen, en besloot met zijn beste wenschen te uiten voor een volk: "dat door de sympathie en de goede verwachtingen van Europa het gebouw zijner vrijheid opricht en het werk zijner onafhankelijkheid bevestigt."

De kennismaking met Lord Russell was voor den markies Visconti-Venosta van zeer groote beteekenis en zeer groote waarde, en in later jaren heeft hij vaak zijn diepe bewondering uitgesproken voor dezen Engelschen staatsman, die in de duistere jaren van Italië's worsteling om vrijheid, een zoo juist blik toonde te hebben, voor hetgeen Italië wenschte en noodig had.

Zoodra Visconti-Venosta de gelegenheid kreeg, zou hij toonen, dat hij waardig was met de leiding der buitenlandsche zaken te worden belast. Nadat hij korten tijd als secretaris-generaal van het departement was werkzaam geweest, trad hij in Mei 1863 als minister op, en al dadelijk in dit eerste ministerie wist hij met Frankrijk de September-conventie tot stand te brengen, die de voorloopige betrekkingen tusschen Italië en den Kerkelijken Staat regelden.

Rome toch was nog steeds door de Fransche troepen bezet en Napoleon III stond voor een groote moeilijkheid: hij wist niet wat hij moest doen. De clericale omgeving van den keizer was voor het volhouden der bezetting, de openbare meening in Frankrijk en Engeland was voor de terugroeping der bezetting. De poging van Garibaldi, om met een legertje te landen, werd, daar Napoleon dreigde het binnenrukken der Garibaldianen in den Kerkelijken Staat als een oorlogsverklaring van Italië te beschouwen, door de

Naspeuringen van Paul Theelen: 6 december 1914

Italianen bij Aspromonti belet, en Garibaldi zelf gevangen genomen.

150 De markies Visconti-Venosta slaagde erin met Frankrijk de overeenkomst te sluiten, waarbij bepaald werd, dat Frankrijk zijn troepen uit Rome zou terugtrekken, zoo de Italiaansche regeering zich verplichtte de grenzen van den Kerkelijken Staat niet te schenden, en de hoofdstad van Italië van Turijn naar Florence over te brengen. De Turijnsche burgers, die, in 1860 en 1861 de woorden van Cavour over de
155 noodzakelijkheid om Rome tot hoofdstad te verklaren met zoo groote geestdrift hadden toegejuicht, waren smartelijk getroffen dat de regeering van de Po naar de Arno, niet naar den Tiber, werd overgebracht; er hadden te Turijn zelfs betoogingen plaats, waarbij bloed vloeide. Maar de conventie was eenmaal aangegaan, en de Franschen verlieten Rome.
160 Het overbrengen van de hoofdstad naar Florence had plaats tegelijk met de viering van het zesde eeuwfeest van Dante's geboorte, door Potgieter bezongen in zijn gedicht *Florence*. En daarin sprak hij de hoop uit, die toen geheel Italië bezielde, in de regels:

"Als 't vorstenhuis, dat grooter taak zich stelde.

165 De vrijheidsleus verbindende aan zijn vaan,
Itaalje wekte, Itaalje riep te velde,
Tot nergens haar des vreemdlings juk meer hoon',
Tot de eenheid koom, die aller trouw vergelde:
Haar voorgevoel viert ge in uw grootsten zoon!"

170 Enkele jaren later, in 1867, zou de inval van Garibaldi in den Kerkelijken Staat Napoleon noodzaken opnieuw troepen naar Rome te zenden. Maar in 1870 maakte Italië van den Fransch-Duitschen oorlog gebruik, om de toch al verscheurde September-conventie op te zeggen en Rome te bezetten.

175 Inmiddels had Visconti-Venosta, voor de tweede maal als minister van buitenlandsche zaken opgetreden, in de moeilijke dagen van den oorlog met Oostenrijk, gepoogd verschillende voer Italië belangrijke overeenkomsten aan te gaan. De oorlog was voor Italië niet voordeelig geweest. Terwijl Pruisen, de bondgenoot van
180 Italië, bij Königgratz de Oostenrijksche troepen uiteen sloeg, leden de Italianen te land bij Custozza, ter zee bij Lissa ernstige nederlagen. Het leger moest over den Mincio terugtrekken, de vloot had het admiraalschip "Re d'Italia" en het pantserschip "Palestro" verloren. En toen nu Pruisen, zonder voorafgaande overeenstemming met
185 Italië, een wapenstilstand met Oostenrijk sloot, moest Italië vreezen, dat de Oostenrijkers zich met hun geheele macht tegen het schiereiland zouden keeren. De nood dwong tot het aangaan van den wapenstilstand van Cormons, gevolgd door den vrede van Praag.

Bij dien vrede deed Oostenrijk afstand van Venetië, aan Napoleon III, en door diens bemiddeling werd het, na een plebisciet van de bevolking, aan Italië toegevoegd. Dit
190 was een aanwinst voor Italië, al was de wijze waarop die verkregen was ook vernederend, daar zij de "bruid der zee" door tusschenkomst van Frankrijk – niet door eigen kracht hadden gewonnen. Maar Visconti-Venosta had tegelijk rechtstreeks met Oostenrijk een overeenkomst aangegaan, die een druppel honig bracht in den bitteren beker. Hij had na langdurige onderhandeling met Oostenrijk weten te verkrijgen, dat
195 de beroemde IJzeren Kroon van Lombardije, de Italiaansche koningskroon, die in 1859 van Monza naar Weenen was gebracht, aan Italië werd teruggegeven.

En toen op 7 November 1866 Victor Emanuel zijn intocht in Venetië deed, en bij de "joyeuse entree" van den Italiaanschen koning in de feestelijk versierde, thans weer
200 voorgoed bij Italië gevoegde Dogenstad, de IJzeren Kroon in den stoet werd medegedragen, was dat voor Italië – "il servaggio per sempre fini" – en voor den minister Visconti-Venosta, die dat bewerkt had, een dag van groote blijdschap, een dag waarop Manzoni's lofspraak van toepassing was:

"Oh, giornate del nostro riscatto!

Che la tanta vittrice bandiera

205 Salutata quel di non avra!"

Nog een derde belangrijke daad van Visconti-Venosta is te boeken voor Italië. Hij had
in 1876 den koning vergezeld op de reis naar Berlijn en Weenen en meegewerkt om Italië zich te doen aansluiten bij den Driekeizers-bond, wat als een voorbereiding
210 voor de tot standkoming van het Drievoudig Verbond was te beschouwen. Ter belooning van de belangrijke diensten, die hij aan Italië had bewezen was hij tot Markies benoemd, en tot lid van den Senaat aangewezen.

Maar Visconti-Venosta had nooit nagelaten te wijzen op de wenschelijkheid, om niet alleen met het Midden-Europeesche Verbond, doch ook met Frankrijk goede betrekkingen te onderhouden.

Naspeuringen van Paul Theelen: 6 december 1914

215 Dat toonde hij vooral in de Marokkaansche quaestie en op de conferentie te Algeciras, waar hij Italië vertegenwoordigen moest.

In het jaar 1905 viel het veelbesproken bezoek van den Duitschen keizer aan Tanger, dat als een inleiding moet worden beschouwd van de nieuwe, verscherpte politiek van

220 Duitschland tegenover Frankrijk. Het Marokko-conflict was daardoor acuut geworden. En Europa, dat eenmaal de zorg voor dit Noord-Afrikaansche Berberland had aanvaard, zou op een nieuwe conferentie uitmaken, op welke wijze het voortaan zou worden bestuurd. De mogendheden van de Triple Entente en van het Drievoudig Verbond stonden vaak zeer dreigend tegenover elkander; maar bij de stemming was Italië steeds aan de zijde van Frankrijk en zijn vrienden te vinden. Dat had Tittoni vooraf, op de bijeenkomst te

225 Baden-Baden, aan Von Bülow uiteengezet. Door de Middellandsche zee-conventie, die Visconti-Venosta eens met Frankrijk had afgesloten, had Italië afstand gedaan van alle aanspraken op Marokko; het had Frankrijk de vrije hand gelaten, en zich zelf daardoor verplicht de Fransche voorstellen voor de regeling der Marokkaansche quaestie goed te keuren. Dat wilde Duitschland maar niet inzien, en toch was er voor

230 Italië geen andere weg.

Op den 16en Januari 1906 kwam de Marokko-conferentie te Algeciras bijeen. Het ministerie-Fortis, waarin di San Giuliano de portefeuille van binnenlandsche zaken aanvaard had, toonde den wensch, een verzoenende houding te willen aannemen, door als

235 eersten vertegenwoordiger van Italië den grijzen Visconti-Venosta naar Algeciras te zenden.

Het was een moeilijke taak, die deze daar te vervullen had. Welke vriendschappelijke gevoelens Visconti-Venosta ook voor Duitschland mocht koesteren, er waren voor Italië gewichtige redenen, waarom het de Duitse politiek tegenover Marokko niet kon, niet mocht ondersteunen. Niet alleen waren de handen der Italiaansche vertegenwoordigers

240 gebonden door de Middellandsche zeeconventie, maar Frankrijk had bovendien Italië, had Visconti-Venosta, de belofte gedaan, dat in ruil voor de ondersteuning van de Fransche aanspraken in Marokko, Frankrijk de annexatie van Tripolis door Italië zou goedkeuren.

Door de besliste houding van Visconti-Venosta is er dan ook van de Duitse

245 voorstellen op de conferentie te Algeciras niet veel terecht gekomen. Slechts Duitschland en Oostenrijk bleken ervoor, alle andere mogendheden ertegen. Keizer Wilhelm stelde die "Nibelungentreue" van Oostenrijk zeer hoog, zooals bleek uit zijn telegram aan graaf Goluchowsky, waarin hij over Oostenrijk als den "schitterenden secundant" sprak.

250 Maar het was reeds toen duidelijk, dat in de beide groepen, waarin Europa gesplitst was, tusschen Engeland, Frankrijk en Rusland een hechter samenwerking bestond, dan in de groep van het Drievoudig Verbond, omdat Italië steeds de neiging had, meer naar de zijde van de Triple Entente over te hellen, dan naar die van zijn eigen bondgenooten.

255 In de verdere ontwikkeling van de Marokkaansche quaestie, die als een der aanleidingen tot den thans gevoerd wordenden grooten Europeeschen oorlog kan worden beschouwd, heeft Visconti-Venosta geen aandeel meer gehad. Oud en der dagen zat had hij zijn ambt neergelegd, om als toeschouwer de verdere ontwikkeling van het drama gade te slaan. Dat het onweer zoo plotseling en met zulk een hevigheid zou losbarsten

260 heeft ook Visconti-Venosta niet kunnen voorzien. Maar dat bij de houding van Italië, die der waakzame, gewapende neutraliteit, door Salandra van het begin van den strijd af voor Italië de beste geacht, ook zou hebben goedgekeurd, is niet te betwijfelen. Die neutraliteitsformule behoeft geen masker te zijn, waarachter belangrijke en zeer bepaalde bedoelingen worden verborgen. Dat die er zijn - niemand zal het ontkennen.

265 Italië is niet, zooals Aehrenthal indertijd van Oostenrijk verklaarde: "saturiërt". Het ideaal van zijn nationale afronding beheerscht nog steeds de geheele staatkunde van elke Italiaansche regeering: de hoop op het verwerven van de Italiaansche gebieden, die nu nog in verstrooing zijn, in Oostenrijksch en in Fransch bezit. Geen Italiaansch staatsman, van Cavour tot San Giuliano en Visconti-Venosta zou het hebben

270 durven wagen, dien wensch, die hoop van het Italiaansche volk uit te schakelen. Maar dat het zich voor dien wensch in den thans heerschenden oorlog zal mengen, is niet te verwachten.

Visconti-Venosta heeft het einde van dezen strijd niet beleefd. Hem is het bespaard gebleven het resultaat te zien van de worsteling, waarin de landen van Europa elkaar

275 pogen te vernietigen, van de worsteling, waaraan wellicht zijn vaderland ook nog zou moeten deelnemen.

En van hen, die hem opvolgden, mag wel getuigd worden met Potgieters woord:

"Beklagenswaard wie in zoo bange dagen,
Gerechtigheid! uw weegschaal houden moet

280 Tot de evenaar gelijken last ziet dragen...".

CHR. N.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

De oorlog in de loopgraven.

285 LONDEN, 5 Dec. (Reuters bijz. dienst.) De ooggetuige in het Britsche hoofdkwartier
zegt in een beschrijving der gebeurtenissen tot 29 Nov., dat het betrekkelijk rustig
was, behalve op 27 Nov. toen de Duitschers door den aanleg van loopgraven tot
dichtbij de Britsche linie en door een aanval op korten afstand te midden van een
regen van bommen er in slaagden een van onze loopgraven te vermeesteren. Zij werden
290 echter spoedig weer hieruit verdreven.
Den volgende dag vielen de Duitschers de Fransche strijdkrachten aan op onze
linkervleugel, maar ze werden teruggeslagen met een verlies van vier honderd dooden
en vele gevangenen. De Duitschers gebruiken burgers om loopgraven te maken, want er
zijn doodgeschoten burgers gevonden.
295 De ooggetuige geeft een relaas van de methoden van ondergrondsche oorlogvoering
zooals nu noodig zijn geworden door het vernielende artillerievuur. Het rumoer van
het geschutvuur is zoo verminderd, dat men soms uren lang niets hoort dan van tijd
tot tijd het geluid van de zware kanonnen der bondgenooten of de op zich zelf staande
schoten der die dag en nacht op de loer liggen. Op sommige plaatsen waar de
300 vijandelijke strijdkrachten slechts op korten afstand van elkaar liggen ontploffen
voortdurend de door "mijnwerpers" of door de hand geworpen granaten, maar de lucht is
niet meer vervuld met de ontploffing van groote projectielen.
Merkwaardig is de volkomen wijziging in de Deutsche taktiek. De Duitschers hebben de
vruchteloze en kostbare frontaanvallen gestaakt en trachten nu de bondgenooten te
305 naderen door onder den grond voort te kruipen naar de loopgraven. Een paar meters
voor deze rijzen ze op en wagen ze de bestorming onder een regen van granaten, die ze
in groote massa verbruiken.
De bondgenooten echter schijnen niet minder slim dan de Duitschers. Enkele Deutsche
officieren, onlangs gevangen gemaakt, erkenden dat de Deutsche strategie schipbreuk
310 had geleden en schenen de toekomst donker in te zien. Maar er is volstrekt geen
aanwijzing dat dat de algemeene opvatting onder den vijand is.

Officieele Deutsche berichten.

315 BERLIJN, 5 Dec. (W. B.) Officieel wordt uit het groote hoofdkwartier gemeld: In
Vlaanderen ten zuiden van Metz werden gisteren Fransche aanvallen afgeslagen. Bij La
Bassée, in het Argonnenwoud en in de streek ten zuidwesten van Altkirch maakten onze
troepen vorderingen.

Op het Oostelijk oorlogstoneel.

Het gevecht bij Tsjenstochof.

320 BERLIJN, 5 Dec. (W. B.) De bewering in het Russische communiqué van 29 Nov., dat een
aanval der Duitschers bij Tsjenstochof afgeslagen zou zijn en dat zij daarbij zware
verliezen zouden hebben geleden, is onjuist. Integendeel werd een aanval van het 17de
Russische legercorps, dat tot op 60 M. de Duitschers naderde, op genoemden dag door
325 dezen teruggeslagen, waarbij de Russen buitengewoon zware verliezen leden. Zij lieten
een groot aantal dooden en gewonden op het slagveld achter en waren genoodzaakt hunne
stellingen naar achteren te verleggen.

Oostenrijksch legerbericht.

330 WEENEN, 5 Dec. (W. B.) (Officieel.) In de Karpathen viel ook heden niets van belang
voor.
In West-Galicië ontwikkelden zich bij Tymbark kleine gevechten, die een voor ons
gunstig verloop hadden.
De toestand in Zuid-Polen is niet veranderd.
335 De slag in Noord-Polen duurt voort.

Officieele Deutsche berichten.

BERLIJN, 5 Dec. (W. B.) Officieel wordt uit het groote hoofdkwartier gemeld:
Bij de gevechten ten oosten van de Masurische meren is de toestand gunstig. In kleine
340 ondernemingen werden daar 1200 Russen gevangen genomen.
In Polen hebben onze operaties een geregeld verloop.

Op het Zuidelijk oorlogstoneel.

In Servië.

345 WEENEN, 5 Dec. (W. B.) Officieel wordt bericht:
De gevechten ten westen en ten zuidwesten van Arandjelowatsj worden hardnekkig

voortgezet. Er worden zware verliezen geleden.
Tot een beslissing is het nog niet gekomen.
Gisteren werden meer dan 600 man krijgsgevangen gemaakt

350

Een aanval op Dalmatië.

Het "Giornale d'Italia" verneemt uit Antivari, dat de Montenegrijnen te zamen met een Fransch eskader, voornemens zijn een grooten slag tegen de kust van Dalmatië te beginnen. De Montenegrijnen willen over Grahovo naar Grab, bij Trebinje voorwaarts
355 rukken, en van daar naar de kust bij Ragusa. De Fransche schepen zouden tegelijkertijd Gravosa bombardeeren. In geval van succes willen de Montenegrijnen Cattaro van de landzijde aanvallen, omdat de beschieting van de Lowtsen onmogelijk is, daar deze met sneeuw is bedekt.

360

BELGIË.

In België.

De oorlogscorrespondent M. van "De Tijd" meldt uit Gent: Ofschoon aan de Yser wel eenige frontverandering heeft plaats gegrepen, is deze niet het gevolg van het vuur der geweren en kanonnen aan de zijde der geallieerden. De Duitschers zijn aan de
365 Yserlinie op de meeste plaatsen van 200 M. tot 2 K.M. achteruit gegaan, maar uitsluitend om sterkere stellingen in te nemen, daar ook het niet-overstroomde terrein bij de rivier zeer ongezond werd voor de soldaten en de drassige bodem een goede artillerie-actie ten zeerste bemoeilijkte. In verband met deze achterwaartsche beweging zijn enkele kleine dorpen door de bevolking ontruimd geworden, daar die nu
370 in de vuurlinie gekomen zijn. Een en ander is tot de bevolking in de verschillende plaatsen van België doorgedrongen, en heeft allerlei geruchten doen ontstaan over een nederlaag der Duitschers. Dat die achterwaartsche beweging echter als zoodanig moet worden opgevat, is met den toestand en de taaie vasthoudendheid der Duitsche troepen in strijd. Trouwens, de onderwaterzetting van het land heeft ook de bewegingen der
375 verbondenen grootelijks geschaad. Ik sprak reeds van de levendige actie der geallieerden. Die openbaarde zich vooral, toen de Duitschers hunne nieuwe stellingen gingen betrekken, j.l. Vrijdag en Zaterdag der vorige week. De granaten richtten toen groote slachtingen in de gelederen der Duitschers aan, en lange treinen met gewonden vertrokken van uit Thourout over Brugge en van daar in Oostelijke richting. Dinsdag
380 hadden zij hun nieuwe stellingen betrokken en openden toen het vuur op de geallieerden. Het artillerieduel, toen begonnen, wordt sindsdien met slechts kleine tusschenpoozen voortgezet, en zelfs 's avonds en 's nachts zwijgen de vuurmonden niet, maar verrichten hun vernietigend werk, nadat door lichtbommen het terrein verkend is en voor bepaalde beschietingen aangewezen. In Ostende zelf komen in het
385 geheel geen gewonden meer aan, allen worden van het slagveld ineens doorgestuurd naar Duitschland, zoodat alleen Brugge de tragische treinenstoeten ziet passeeren. Als het echter in Ostende donker begint te worden, moeten de burgers in hunne woningen blijven, en in den nacht komen dan groote transporten binnen. Deze transporten brengen uitsluitend doden aan, die in diepe en lange rijen begraven
390 worden in de duinen naast het militaire hospitaal. Het terrein aldaar mag nooit door een burger betreden worden, en wie het toch waagt in de nabijheid te komen, wordt zonder vorm van proces voor 14 dagen in de gevangenis gezet. Nu in het begin der week een deel der bezetting naar Zeebrugge en Heyst vertrokken is, bevinden zich in Ostende nog maar 3000 man als vaste bezettingstroepen. De toestand in de stad is er
395 al even benard als in andere plaatsen. De levensmiddelen zijn schaars en de brandstoffen verbruikt. Wat de mogelijke actie der onderzeebooten uit Zeebrugge betreft, er is gesproken over een defect aan het mechanisme der sluizen. Dit is echter niet juist. Een feit is dat de ontplofte mijnen aan het havenhoofd groote schade berokkend hebben en men nog steeds bezig is aan de herstellingen. Het grootste
400 nadeel voor de Duitschers is de voortdurende aanslibbing van den zeebodem, waardoor de haven voor een deel onbruikbaar wordt. In vreedestijd werkten er da en nacht baggermachines, wat absoluut noodig was, maar de Belgen hebben deze machines bijtijds vernietigd. De primitieve wijze, waarop de Duitschers nu daarin trachten te voorzien, heeft weinig resultaat. Omtrent den toestand te Gent kan ik het volgende melden. Als
405 overal worden de levensmiddelen en zeer schaarsch en duur, wat het beste blijkt uit de volgende proclamatie:

410

De burgemeester, Overwegende dat, uit hoofde van de ernstige moeilijkheden, welke de stad thans moet te boven komen om de voorberading in graan eenigszins te verzekeren, het noodzakelijke is het verbruik der bloem te regelen en de hoeveelheid der maxima brood vast te stellen, welke dagelijks aan elken inwoner zal mogen afgeleverd worden; Gezien de hoogdringendheid van deze maatregel, Besluit: Art. 1. Te rekenen van 1 December 1914 wordt er aan de bakkers en broodverkoopers verbod gedaan dagelijks meer

dan 250 grammen brood voor ieder persoon af te leveren. Voor de uitvoering van deze
voorschriften zal er aan ieder hoofd van familie het getal kaarten, overeenstemmend
415 met het aantal leden zijner familie wonende onder hetzelfde dak, afgeleverd worden
dit is voor ééne week. Het is verboden aan bakkers of verkoopers brood af te leveren
anders dan tegen vermelde kaarten, welke zij dan moeten afgeven, op het einde der
week, in het bureel der Lakenhalle, om opnieuw bloem te kunnen bekomen. Art. 2. Bij
420 wijziging van ons besluit van 16 November l.l. wordt de maximum-prijs voor den
verkoop van het brood, gebakken met bloem aan 87½% (niet gebuilde bloem) gebracht op
40 centiemen per brood, wegende gebakken één kilogram met een industrieele awijking
van 50 gr. per brood." Ook de werkeloosheid teistert deze anders aan industrie zoo
rijke stad, natuurlijk ten zeerste. De vlasbewerders mogen nog slechts 24 uren per
425 week arbeiden, doch aan de gewone dagwerkers betalen de patroons 36 uren uit, terwijl
het loon der entrepreneurwerkers met 60 pCt. verhoogd is. Voor de werklozen laat de
gemeente nu graafwerken verrichten aan de Port-Arthur. Het aantal aanvragen daarvoor
is reeds tot ruim 9000 gestegen. In het geheel zijn er reeds 3800 aan het werk gezet,
welk getal men zal verhoogen tot 4500. Zondag is men te Gent weer met het
430 gijzelaarssysteem begonnen, waarschijnlijk naar aanleiding van het werpen van bommen
door Engelsche vliegeniers. Aanvankelijk was ook Mgr. Stillemans, bisschop van Gent,
daarvoor opgeroepen, maar op aandringen van burgemeester Braun, die verzocht den
hoogen leeftijd van Z.D.H. te ontzien, is de heer Cruyt, pastoor van St. Nicolaas,
voor hem in de plaats gesteld.

435 **Onjuiste mededeeling.**

BRUSSEL, 5 Dec. (W. B.) De "Nieuwe Rott. Ct." bevatte op 26 November een onderhoud
van den Belgischen minister van binnenlandsche zaken Berryer met een redacteur van de
"Indépendance", waarin gezegd werd, dat het Duitsche bestuur te Brussel van elken zak
440 meel, die door het *comité national de secours* werd ingevoerd, een belasting van 10
frcs. hief. Naar aanleiding van die bewering wordt uitdrukkelijk verklaard, dat door
de Duitsche regeering geenerlei belasting van deze artikelen wordt geheven, zoodat
het bericht absoluut onwaar moet worden genoemd.

445 **Belgische geneesheeren in Duitschland gevangen.**

Een correspondent te Maastricht meldt: In het begin van den oorlog, toen er voor de
forten van Luik slagen geleverd zijn, waren eenige Belgische burgergeneesheeren
ingelijfd bij den Militairen Roode Kruisdienst en nadat de troepen verderop waren
getrokken, in de buurt van Luik teruggebleven om de verwonden te verplegen in de
ambulances. Toen echter de meeste verpleegden ontslagen waren, werden de geneesheeren
450 op de Commandantur te Luik ontboden. Men had hier hunne diensten verder niet noodig
en zonder hunne toestemming of goedkeuring af te wachten, zouden ze naar Münster
worden gezonden om daar mee te helpen in de ziekenhuizen tegen een door de Duitschers
bepaalde bezoldiging. Ze werden onder geleide naar Duitschland gebracht. In plaats
van in Münster kwamen ze te Osnabrück terecht, waar men hen gewoon als gevangenen
455 beschouwde en opsloot. Zoo schrijven naderhand ook meerdere Belgische jongelui, uit
Luik, studenten, die hunne studies als dokter of geheel of bijna geëindigd hadden,
door de Duitschers: aangezocht om in Münster de gewonden te gaan verplegen en in
plaats daarvan eveneens naar Osnabrück krijgsgevangen te zijn gemaakt. De families
dier jongelui stellen alle pogingen in het werk hunne zonen vrij te krijgen.

460 **Tegenspraak.**

Van officieel Belgische zijde vernemen wij dat het gerucht dat de beide zoons van den
Belgischen Minister De Brocqueville in krijgsdienst gedood zouden zijn, onjuist is.
Zij bevinden zich zeer wel.

465 **ENGELAND.**

De Engelschen en het Suez-kanaal.

De Italiaansche afgevaardigde Bevione, die van een reis naar Egypte te Rome is
teruggekeerd, heeft, volgens een mededeeling van den correspondent van het "Berl.
470 Tageblatt" aldaar de maatregelen der Engelschen tot verdediging van het Suezkanaal
aan een zeer scherpe critiek onderworpen. Hij bevond tot zijn verbazing, toen hij het
Suez-kanaal bezocht, dat de langs het kanaal opgeworpen aard-werken geen
aaneengesloten reeks vormden, maar slechts van afstand tot afstand waren aangelegd.
Zelfs is verreweg het grootste gedeelte van het kanaal, speciaal de gedeelten, waar
475 de oever vlak is, onversterkt gebleven en de verdediging is, daar dus enkel aan de
oorlogsschepen overgelaten. Aarden wallen treft men slechts op die punten aan, waar
tengevolge van de verhooging van den bodem aan den oever de scheepskanonnen niet in
actie zouden kunnen treden. Ook laakt de heer Bevione het, dat de Engelschen niet

meer verdedigingswerken op den Aziatischen oever van het kanaal hebben aangelegd. De
480 eerste en laatste reeks wallen, welke in de Aziatische zijde liggen, vindt men vlak
langs het kanaal. Wanneer deze linie verloren ging, dan zou den verdedigers niets
anders overblijven dan zich naar de andere zijde van het kanaal terug te trekken en
den Aziatischen oever in handen der Turken te laten. Op zichzelf echter is dit een
485 bron van gevaar, want mocht zulk een aanval gelukken, dan zouden de Turken de oevers
van het kanaal bezetten en dit blokkeeren. Het gevolg zou natuurlijk zijn, dat de
Engelschen onmiddellijk tot de versperring van het kanaal zouden moeten overgaan,
teneinde te beletten dat de Turken een der voorbijkomende weerloze handelsschepen in
den grond zouden boren om het kanaal onbevaarbaar te maken. In ieder geval zijn de
490 Engelschen er niet in geslaagd zich buiten bereik van Turksch geschutvuur te houden.
Op dit resultaat te bereiken zouden verschillende liniën van forten en klokhuisen tot
op een afstand van 10 à 20 K.M. van het kanaal noodig zijn geweest en bovendien een
zeer aanzienlijke troepenmacht. Engeland beschikt, volgens Bevione, aan het kanaal
echter over niet meer dan 100.000 man. Aan een dekking door vooruitgeschoven oosten
valt dus niet te denken.

495

Geen dum-dumkogels.

De Engelsche Legatie te 's-Gravenhage zendt, ons een mededeeling, d.d. 14 October
j.l., van den Britschen gezant te Bern, Evelyn Grant Duff, aan den Engelschen
Minister van Buitenlandsche Zaken, Sir Edward Grey gezonden, waarbij hij deze een
500 uitknipsel deed toekomen uit het "Journal de Genève", dat het verslag bevat van een
bezoek, door den heer Meyer de Stadelhofen aan de Duitsche legatie te Bern gebracht,
ten einde de zoogenaamde, dum-dum-patronen te onderzoeken, welke zich in het bezit van
baron de Homberg bevinden. De heer Meyer is de kampioenschutter van Zwitserland. Uit
het onderzoek blijken duidelijk twee punten: 1o. dat de patronen in hun
505 tegenwoordigen toestand niet aldus aan de troepen der Bondgenooten werden verstrekt;
2o. dat geen geneeskundige verklaringen, bewijzende dat wonden aan Duitsche soldaten
toegebracht, door zoogenaamde dum-dum-kogels werden veroorzaakt, in handen van de
Duitsche Legatie blijken te zijn.

Uitvoerverbod.

LONDEN, 5 Dec. (Reuter.) De "London Gazette" publiceert een verbod tot uitvoer van
verduurzaamde levensmiddelen in blik naar Zweden, Denemarken en Nederland en van thee
naar alle vreemde havens in Europa, aan de Middellandsche Zee en Zwarte Zee, behalve
Frankrijk, Rusland, België, Spanje en Portugal. De uitvoer van looistoffen is geheel
515 verboden.

Ongeregelheden in het concentratiekamp te Lancaster.

Aan de te Christiania verschijnende "Aftenpost" wordt uit Londen bericht, dat
Woensdag j.l. in het buitenlanderskamp te Lancaster, waar 2000 gevangenen
520 geïnterneerd zijn, ongeregelheden zijn uitgebroken. Ongeveer 1000 gevangenen deden,
gewapend met steenen, een aanval op de bewakeningsmanschappen. Deze wisten echter de
aanvallers met de bajonet te verdrijven. Een groot aantal gevangenen werd licht
gewond.

De koning van Engeland.

LONDEN, 5 Dec. (Reuter.) Koning George is hedenavond in Buckingham Palace
teruggekeerd.

DUITSCHLAND.

Prins August Wilhelm.

BERLIJN, 5 Dec. (W. B.) De toestand van prins August Wilhelm (den vierden zoon van
Keizer Wilhelm) die ongeveer veertien dagen geleden op een dienstrit een auto-ongeluk
kreeg, is naar omstandigheden zeer bevredigend.

Bommen in een Duitsche stad geworpen.

BERLIJN, 5 Dec. (Corr. E.) Vijandelijke vliegtuigen wierpen gisteren bommen uit te
Freiburg in Breisgau.

Fürst von Bülow, Duitsch ambassadeur te Rome.

540 Daar de Duitsche ambassadeur te Rome Von Flotow met het oog op den toestand zijner
gezondheid genoodzaakt is een langdurig verlof te nemen, heeft de Keizer aan Fürst
von Bülow de leiding van de zaken der ambassade te Rome opgedragen. Daarmede treedt
dus de oud-rijkskanselier, die de politieke arena voorgoed scheen vaarwel te hebben
gezegd, om zijn verdere levens-dagen in Italië te slijten, opnieuw in het

545 diplomatieke kamp. Hij aanvaardt een op het oogenblik zeer moeilijk ambt. Von Flotow,
die in 1913, toen von Jagow, na het overlijden van Kiderlen-Wächter geroepen werd tot
het Deutsche ministerschap van buitenlandsche zaken, als ambassadeur te Rome is
opgetreden, was reeds geruimen tijd sukkelende en bewoog zich derhalve weinig in de
550 kringen, waar men, vooral te Rome, de ambassadeurs gaarne ziet verschijnen en kon
zich derhalve, behalve officieel, slechts weinig doen gelden. Hij wist echter met
takt alles te vermijden wat bij de eenigszins gedwongen verhouding tusschen Italië en
de bondgenooten, den toestand nog moeilijker kon maken en had zich het vertrouwen en
de vriendschap van den onlangs overleden minister van buitenlandsche zaken, markies
555 di San Giuliano weten te verwerven. Maar de vijandelijke stemming, die zich sedert
het begin van den oorlog in de pers uitte, heeft hij niet weten te verminderen.
Nu zal Bülow zijn plaats innemen. Voor het opengevallen ambt scheen hij de aangewezen
persoon. Hij is sedert lang in Italië thuis, staat door familiekringen in betrekking
tot de hoogste Italiaansche kringen en heeft zich steeds een bekwaam en voorzichtig
560 diplomaat betoond. "Toch", zoo zegt Theodor Wolff via het "Berl. Tagebl." zal Fürst
Bülow zeker zelf niet wenschen, dat van zijn missie resultaten worden verwacht, die
het bereikbare te boven gaan. Ook hij kan met al zijn groote bekwaamheden, met al
zijn verstand en diplomatieke handigheid, niet plotseling een toestand wijzigen, die
hst gevolg is van een langdurige ontwikkeling. Hij moet rekening houden met den
565 tegenstand en de stelselmatige tegenwerking van de kringen, die niet tevreden zijn
met de neutraliteit en gaarne zouden zien, dat Italië zich zou scharen aan de zijde
der geallieerden. En hij weet zeer goed, dat de Italiaansche regeering genoodzaakt,
is rekening te houden met de strooming onder het publiek. Maar hij weet tevens, dat
de koning, de regeering en de kringen, die niet anti-Duitsch zijn, een sterk
570 nationale politiek en geen avontuurlijke willen, dat zij de positie van Italië willen
handhaven, zonder zich in den oorlog te mengen. Daartegen is principieel niets in te
brengen en van dit punt zal Bülow bij zijn diplomatiek streven vermoedelijk uitgaan.
Wat voor resultaten de missie van Bülow zal opleveren, hangt slechts ten deele af van
hem zelf, ten andere doek van de stemmingen en stroomingen in Italië af, maar ook van
575 de gebeurtenissen op het oorlogtooneel. Maar in ieder geval bewijst Fürst Bülow op
het oogenblik een dienst aan zijn vaderland, voor welken men hem dankbaar moet zijn."

VEREENIGDE STATEN.

Een Amerikaansch oordeel.

580 NEW YORK, 5 Dec. (Reuter.) Prof. George Kirchweg, hoogleeraar aan de Columbia-
universiteit, een der eerste autoriteiten op het gebied van internationaal recht,
verklaarde in een rede, die hij hield voor een gehoor van 2000 personen, dat de
Vereenigde Staten hadden moeten protesteeren, toen de geheiligde bodem van België
werd geschonden.

585 "Het is niet alleen ons recht", zoo zeide hij, "maar ook onze plicht om maatregelen
te nemen, wanneer een groote internationale misdaad wordt begaan."

AFRIKA.

Turken en Franschen.

590 BERLIJN, 5 Dec. (W. B.) Van deskundige zijde wordt onze aandacht erop gevestigd, dat
in het bericht uit Konstantinopel van 2 December (zie ons ochtendblad van 3 Dec.)
over een gevecht in Zuid-Marokko, in de provincie Schauja, op een geografische
vergissing berust. Het bericht betreft een gevecht bij Ain Galakka, in het landschap
Borkoe, ten zuiden van Tripolis. De Schauja's, waarvan melding wordt gemaakt, zijn
595 meestal versterkte kloosters van de Secte der Senoessi, die juist Sauja's moeten
worden genoemd. In den strijd, waarin de Franschen op de vlucht geslagen werden, is
de commandant der Sauja's, Sjeih Abdoellah, van het versterkte klooster Ain Galakka,
gesneuveld. (Uit het onderschrift onder het telegram in ons Ochtendblad van 3
December was reeds duidelijk, dat ook naar onze meening het bedoelde gevecht in het
600 landschap Borkoe moest zijn geleverd. Red. H.)

AUSTRALIË.

De "Australia" vergaan?

605 BERLIJN, 5 Dec. (Corr. E.) De "Corriere della Sera" meldt, dat sedert geruimen tijd
bij de Australische regeering niets meer is bekend geworden over het slagschip
"Australia"; men vreest dat het schip is vergaan.

ENGELAND.

Een merkwaardige uitvinding.

610 (Van onzen eigen berichtgever.) LONDEN, 2 Dec. Deze brief handelt uitsluitend over
een werk des vredes, de Europeesche oorlog heeft er niemandal mede van doen. Ik zeg

dit vooraf; in de eerste plaats om den Britschen censor de noodzakelijkheid te besparen er zijn kostbaren tijd aan te verspillen; in de tweede plaats om die lezers van het "Handelsblad", die thans uitsluitend belang mochten stellen in buitenlandsche correspondenties den oorlog rakende of roet den oorlog in verband staande, mede te deelen dat zij dan hetgeen volgt gerust ongelezen kunnen laten. Maar bijaldien zij, zèlfs in oorlogstijd ook een en ander mochten willen vernemen van een landgenoot, die Nederlands naam op wetenschappelijk gebied hoog houdt en wiens werk op dat gebied door de beroemdste mannen der wetenschap hier openlijk wordt erkend, dan durf ik hun aandacht vragen voor hetgeen volgen zal. Morgenmiddag zal in een vergadering te Londen door de "Royal Society", zooals men weet de wereldberoemde vereeniging van mannen der wetenschap in Groot-Brittannië, een voordracht gehouden worden door onzen landgenoot, den heer P. De Lange, die de laatste jaren werkzaam was in Duitschland en die in het Genootschap zijn merkwaardige uitvinding verklaren zal. Dat is iets zeer bijzonders, omdat de "Royal Society" slechts bij hooge uitzondering een vreemdeling toestaat een lezing over een uitvinding te houden. Het bestuur meet eerst wel degelijk van de beteekenis dier uitvinding overtuigd zijn, een lid der Society moet den uitvinder vooraf hebben aanbevolen, vóór deze als spreker wordt toegelaten. Ik geloof dat het vóór déze nog maar een gebeurd is, dat een Nederlander de eer genoot, die thans den heer De Lange is toegedacht, t.w. den beroemden Leidschen hoogleeraar Kamerlingh Onnes.

De heer De Lange zal niettemin de vergadering der "Royal Society", die, naar ik verneem, ook zal worden bijgewoond door onzen gezant, jhr. De Marees van Swinderen en Lord Reay – daartoe speciaal door de Society uitgenoodigd – spreken over de door hem met zijn vriend Otto Fischer uitgevonden Thermotelephone of Thermophone, welke voorbestemd is een merkwaardige revolutie te veroorzaken op telephonisch gebied. Ieder die telephoneert weet, dat zich in de gehoorbuis een plaatje bevindt, hetwelk aangezogen door den electro-magneet, door zijn stijfheid een krakend geluid geeft en dat bij het telephoneeren verschillende storingen zich voordoen; ook weet men hoe dikwerf bij-geluiden een gesprek bemoeilijken en bij het spreken door de telephoon steeds eenige stemverheffing, hoe gering dan ook als het toestel zuiver werkt, noodig is. Mannen der wetenschap hebben dan ook vaak gepoogd dit euvel bij de telephoon te verbeteren. Reeds 34 jaar geleden heeft de toenmalige hoofdingenieur van het Londensche postkantoor, Sir William Preece, gepoogd door het verbinden van een dunnen platium-draad aan het trilplaatje (de membraan) de geluid-golpingen der lelijke stem te verduidelijken. Zijn uitvinding heeft hij ook besproken in de "Royal Society" in 1880, doch zij had nooit practisch resultaat. En zeven jaar geleden deed de Russische ingenieur Gwodz in een dorp bij de Poolsche stad Lodz proeven met een toestel zonder membraan en zonder electro-magneet, doch ook die uitvinding gaf geen voldoende geluids-volume en bleek niet dienstbaar voor de practijk. Beide genoemde mannen zijn echter de voorloopers geweest van de thermophone, die thans door den heer De Lange en zijn vriend Fischer gevonden is. De heer De Lange erkent dan ook gaarne hetgeen die beide mannen reeds gedaan hadden.

Voortbouwende op Gwodz' theorie heeft de heer De Lange in zijn chemische fabriek te Berlijn met zijn vroegeren werkmeester Otto Fischer thans de thermophone gevonden, welk toestelletje berust op het denkbeeld het trilplaatje te vervangen door de lucht. De lucht doet als membraan dienst: een dun platina-draadje van 5/1000 m.M. dikte wordt door den electricischen stroom meer of min verwarmd en de lucht wordt verwarmd, daardoor ook het draadje en dit is het als 't ware dat spreekt. Waar nu de lucht de membraan geworden is zonder dat de hulp van een magneet noodig is, is natuurlijk de samenstelling van de telephoon eenvoudiger geworden en het gevaar van stoornis opgeheven. Het toestelletje is bijzonder klein en kan gemakkelijk in het oor gestoken worden. In het vervolg zal het mogelijk zijn dat een ieder zijn eigen telephoon bij zich draagt. Men heeft de thermophone eenvoudig in te schakelen op telephoon-geleiding en kan spreken. Vooral voor huis-gebruik zal de thermophone spoedig een geheelen ommekeer teweeg brengen. De tijd zal nu komen, dat men, in hotels b.v., in den muur een eenvoudig plaatje vindt, waarop ieder de thermophone kan inschakelen, die hij bij zich draagt, evengoed als men nu reeds een lamp op de electricische geleiding kan inschakelen, en dan zal kunnen telephoneeren en dat wel zonder eenige stoornis. De heer De Lange heeft in het First Avenue Hotel alhier, waar hij thans toeft, zijn telephoon-installatie gemaakt en is verbonden met een andere kamer op eenigen afstand van de zijne gelegen. Hij schakelde een thermophone op het toestel in en ik plaatste, het kleine knopje in mijn gehoorschelp. Daar zat aan het toestel ongeveer 60 meter draad bevestigd, en sprekende met iemand, die in de andere kamer telephoneerde, was elk woord niet alleen buitengewoon duidelijk, maar bovendien konden wij, zoo zacht mogelijk fluisterende, door dat kleine knopje in het oor toch elk woord volkomen duidelijk verstaan.

De thermophone op de telephonie toegepast, zal ten gevolge hebben dat er bij het
 telefoon-toestel bijna geen sprake meer zal wezen van reparaties door beambten, want
 iedereen kan zoo noodig gemakkelijk een nieuwe thermophone, een eenvoudig goedkoop
 680 toestelletje inschakelen; men zal kunnen telephoneeren zonder dat geluid-stoornissen
 van buiten hinderen zullen en gesloten telefoon-cellen zullen overbodig zijn.
 Bovendien zullen de thermophones gemaakt kunnen worden geheel in overeenstemming met
 de gehoorsterkte, van dengene, die ze wil gebruiken, zoodat menschen met slecht
 685 gehoor slechts hun gehoorkundige hebben te raadplegen om een thermophone te kunnen
 aanschaffen, die bij hun gehoor past. De heer De Lange vertelde mij dat hij, in 1868
 te Westzaan geboren, na heel wat teleurstellingen in zijn leven, besloot in
 Duitschland te gaan studeeren. Te Brunswijk deed hij *cum laude* zijn examens in de
 chemie bij prof. Frühling aan de Chemisch Technische Hoogeschool en had jarenlang in
 690 Duitschland de leiding van een chemische fabriek. Te Berlijn werkte hij ook samen met
 den heer Gwodz en maakte speciale studie van het telefoon-wezen. "De theorie van
 mijn vinding met Fischer," zeide hij, "is door mij verder bestudeerd met mijn neef
 prof. Zwaardemaker te Utrecht en in het laboratorium der Utrechtsche Universiteit is
 met de hulp van den assistent van prof. Zwaardemaker, den heer Stellema, een aantal
 695 modellen van mijn toestel gemaakt. Beide mannen ben ik hoogst erkentelijk voor hun
 hulp en het is ook prof. Zwaardemaker geweest, die mij in aanraking bracht met Lord
 Raleigh, den grooten Engelschen geleerde, die mijn uitvinding zóó belangrijk vond,
 dat hij wist gedaan te krijgen, dat ik 29 October j.l. in een besloten kring der
 "Royal Society" de thermophone kon verklaren." Dadelijk hebben de voorzitter der
 Society, Sir William Crookes, en de secretaris, prof. Shuster, het groote belang der
 700 vinding erkend en mij gelegenheid gegeven tot, de lezing, die ik nu morgen in het
 Genootschap houden zal." "En is," vroeg ik, "de uitvinding reeds gepatenteerd en
 waarom hebt ge die niet allereerst in uw vaderland toegepast?"
 "Ik heb", zeide de heer De Lange, "eerst alles gedaan om in Nederland kapitaal te
 705 krijgen tot het oprichten van fabrieken waar de thermophones vervaardigd zullen
 worden. Daarbij werd ik èn financieel èn technisch even zeer, krachtig ter zijde
 gestaan door Baron F. R. van Lynden, die thans ook hier is en dien ik niet genoeg
 erkentelijk daarvoor kan zijn. Er is dan ook in Nederland reeds een Nederlandsche
 Thermo-Telefoon Mij. te Utrecht opgericht, doch het noodige kapitaal was niet te
 710 vinden en het gevolg is geweest dat wij hier heen kwamen om deze maatschappij om te
 zetten in een Engelsche, waarbij dr. Roosegaarde Bisschop zijn steun als jurist
 verleende. "Hier in Engeland heeft men dadelijk het groote belang der uitvinding
 ingezien en het kapitaal der maatschappij is reeds bijeen. "De geleerden van de
 "Royal Society" hebben mij ontvangen op een wijze boven mijn lof verheven en ook de
 715 heer Preece, de zoon van wijlen den Engelschen ingenieur over wien ik u sprak, en de
 heer Marconi, die de uitvinding ook voor zijn draadlooze telegraphie van het gróóste
 belang acht, zijn mij buitengewoon vriendelijk tegemoet gekomen. In de voornaamste
 landen is de uitvinding reeds gepatenteerd. Natuurlijk is de oorlog oorzaak, dat niet
 overal de zaak vlug op touw wordt gezet, doch zelfs in Rusland zijn reeds voorloopige
 720 contracten gesloten om dadelijk na den oorlog met een groot kapitaal daar de zaak aan
 te pakken. Het is wel jammer dat wij Nederlanders zoo moeilijk kapitaal beschikbaar
 stellen om dergelijk uitvindingen als de mijne, dadelijk flink aan te pakken. "Ik kan
 hieraan toevoegen," zeide de heer De Lange, "dat in beginsel de uitvinding hier reeds
 is aanvaard door de Admiraliteit en het Departement van Oorlog, en ook met het
 725 hoofdpostkantoor dienaangaande besprekingen gaande zijn. Bovendien zullen spoedig nog
 andere uitvindingen van mij, den heer Van Lynden, den heer K. de Vries Czn. te
 Utrecht en Maaswinkel te Utrecht hier in syndicaten worden omgezet, o.a. betrekking
 hebbende op de cartonage-industrie, op geweren en geschut, doch die zullen toch niet
 van zóó groot belang zijn als de thermophone, die zeker een revolutie op het gebied
 der telephonie veroorzaken zal." Omtrent de bijeenkomst, der "Royal Society"
 730 morgenmiddag hoop ik nader nog een en ander mede te deelen.

[Zie voor de originele Engelse beschrijving:

<http://rspa.royalsocietypublishing.org/content/91/628/239.full.pdf+html> of
<https://archive.org/stream/philtrans00699330/00699330#page/n0/mode/2up>]

OCHTENBLAD

Tweede Blad

De Oorlog.

Duitsche en Fransche bevelvoering. I.

740 Onze militaire medewerker schrijft ons: Waarlijk groote leger-aanvoerders zijn
 zeldzaam. Veelzijdig zijn de eischen hun gesteld. Geen beter leerschool voor het
 kweken van dergelijke aanvoerders is er geweest dan in het 25-jarig Fransche

Naspeuringen van Paul Theelen: 6 december 1914

745 Revolutie en Keizer-tijdperk. Toch verklaarde *Napoleon*, die met zijn overweldigend
genie dat tijdperk van 1796–1815 heeft beheerscht, dat van al zijne onderbevelhebbers
slechts één, Massena, hertog van Rivoli en Prins von Essling, in staat was een leger
van 100,000 man te leiden. Misschien, zei de Groote Keizer te St. Helena, kan dit ook
van Davoust, hertog van Auerstadt en prins van Eckmühl en van Lannes, hertog van
Montebello worden getuigd, maar verder wilde hij in allen gevalle niet gaan. Zelfs
750 maakte hij geen uitzondering ten aanzien van Berthier, vorst van Neufchâtel en
Valengin, die de titel van Prins van Wagram voerde en hem gedurende al zijne
veldtochten met uitzondering van dien in 1815, als chef van den Generalen Staf zoo
trouw ter zijde stond. Bekend is, hoe deze maarschalk, zoo bijzonder bruikbaar in
onderschikte betrekking, het hoofd kwijt raak toen hem, in afwachting van de komst
755 des Keizers, tijdelijk het opperbevel was over het nabij Regensburg in April 1809
saamgetrokken Fransche leger in den opnieuw ontbranden krijg met Oostenrijk; hoe al
het veldheerstalent van zijn chef voor noodig was, om in de getroffen maatregelen
zoodanige verandering te brengen, dat daaruit de schitterende overwinningen van
Landshut en Eckmühl konden voortvloeien, dat goed kon worden gemaakt de "désordre"
760 ontstaan, zooals Napoleon het uitdrukte, van de door zijn ondergeschikte gegeven
"ordres et contre-ordres". Desniettemin voerden ook de laatstgenoemde drie
maarschalken titels, welke aan belangrijke zegekralen herinneren, waartoe zij hadden
meegewerkt. Met uitzondering van Berthier, die op 51 en van Massena, die op 46-jarige
leeftijd den hoogsten militairen rang verkreeg (in 1804) waren de overigen (Lannes en
765 Davoust) evenals Bessières, Duroc, Macdonald, Marmont, Soult e. a., nog zeer jong,
toen zij dien rang deelachtig werden. Deze leeftijd was toch gelijk aan of scheelde
slechts weinig met dien van den Keizer, die in datzelfde jaar (1804) den Franschen
troon besteeg, om daaraan, in het volgende, die van Italië te verbinden, en die in
het jaar, toen hij zijn verwonderlijke loopbaan met den Italiaanschen veld aanving
(1796) slechts 27 jaar oud was.

770 Wel een belangrijk verschil, wat de leeftijd betreft, niet den toestand, zooals deze
zich na een 44-jarige periode van vrede thans in Frankrijk en in het Duitsche Rijk
afteekent. In mijn aantekeningen vind ik o.m., dat, om bij 1912 te blijven, in het
Duitsche Rijk werden bereikt (als minimum): de rang van divisie-generaal op 56-, van
775 brigade-generaal op 55-, van kolonel op 51-, van majoor op 46- en van kapitein op 36-
jarigen leeftijd (de maxima voor de 4 eerstgenoemde rangen waren 57, 55 en 47 jaren.)
In Frankrijk, waar de pogingen tot verjonging van het officierskorps aangewend,
datzelfde jaar (1912) reeds waren begonnen te werken, was de toestand gunstiger.
Immers stellen mijne aantekeningen voor dat land vast, dat toen voor bevordering in
aanmerking werden gebracht, op de z.g. listes d'avancement, luitenant-kolonels van
780 50-53, majoors van 46-50, kapiteins van 41-45 en luitenants van 33-35 jaar. De vrij
belangrijke verschillen tusschen minima en maxima vinden hun oorsprong in het stelsel
om aan de voor den Generalen Staf geschikt geoordeelden (les brevetés d'état-major)
in vrij belangrijke mate aanspraak op bevordering bij keuze toe te kennen en, wat de
benoeming tot kapitein aangaat, den oud-leerlingen van St. Cyr zekeren voorsprong te
785 geven. De zeer belangrijke uitbreiding, welke de beide legers in 1913 hebben
ondergaan, – mede met het gevolg dat bij de korpsen ook het aantal reserve-luitenant-
kolonels, -majoors en -kapiteins werd vermeerderd – had natuurlijk tot gevolg, dat er
meer schot in de promotie is gekomen, welke van gunstigen invloed is geweest op het
bezetten van de verschillende plaatsen met jeugdiger elementen. Ware de oorlog niet
790 uitgebroken, met zijn zeer groote verliezen aan officieren, dan zou het evenwel nog
lang hebben kunnen duren, alvorens van de bedoelde maatregelen eenige invloed in de
hoogste rangen zou zijn ondervonden. Zooals de toestand nu is, zijn de meeste
legerkorps-commandanten, zoowel in het Duitsche als in het Fransche leger, om en bij
de 60 jaar oud of nog ouder. Van den generaal Joffre (den Franschen opperbevelhebber)
795 en van den generaal Pau (den Franschen chef van den Generalen Staf) is bekend, dat
zij den veldtocht van 1870 hebben medegemaakt. Vermoedelijk zijn ze dus over de 65.
De Duitsche opperbevelhebber – Keizer Wilhelm II – is nog betrekkelijk jong (55
jaar). Ditzelfde kan ook worden gezegd van sommige der armee-commandanten, eveneens
van vorstelijken huize (de kroonprinsen van Pruisen en van Beieren, Friedrich II,
800 Groothertog van Baden en Albrecht, Hertog van Wurtemberg). De Duitsche chef van den
Generalen Staf Von Moltke, een neef van den bekenden strateeg, die vermoedelijk meer
de positie van Berthier bij Keizer Napoleon, dan die van zijn beroemden naamgenoot
bij Keizer Wilhelm I inneemt, is reeds de 66 gepasseerd. Wel een gróót verschil, met
den leeftijd van zijn tijdelijken vervanger, luitenant-generaal Von Falkenhayn
805 (opvolger van v. Einem als Minister van Oorlog), die slechts 53 jaar oud is.
Ook is nog betrekkelijk jong de man, die als definitieve opvolger van v. M. wordt
genoemd (diens gezondheid zal hem waarschijnlijk niet toelaten weder in dienst te
treden) n.l. de generaal Von Ludendorff, thans chef van den staf bij de krijgsmacht

op het oostelijk oorlogstooneel. Von Moltke (de oudere) was reeds 70, toen hem
810 opnieuw de verantwoordelijke positie van leider in een grooten veldtocht (dien van
1870-71) werd toevertrouwd. Geen kleinigheid voorwaar, mede in aanmerking genomen de
uitgestrektheid van het operatie-terrein, waarin geleidelijk geheel Frankrijk
815 benoorden de Loire werd betrokken. Al valt thans de grens van het in Frankrijk door
de Duitschers bezette gebied veel noordelijker, ten gevolge van den mislukten raid op
Parijs en van den in 't gebied der rivieren Maas, Aisne, Oise, Somme en Schelde
ondervonden geweldigen tegenstand, dit heeft geen invloed geoefend op de
uitgebreidheid van het slagveld, waarop sinds weken wordt gestreden. In de lijn
820 Belfort-Verdun (St. Mihiel)-Noyon (Lassigny)-Atrecht-Armentières-Yperen-Nieuwpoort
staan, over honderden kilometers, honderdduizenden tegenover elkaar.
In het Oosten van Europa zijn de afmetingen van het oorlogstooneel niet minder groot.
Aan deze en aan gene zijde der Russisch-Duitsche en der Russisch-Oostenrijk-
Hongaarsche grens wordt insgelijks op grooten afstand van elkander liggende punten
825 met afwisselend geluk door millioenenlegers gestreden, om nu maar te zwijgen van wat
aan en over de Servische en Montenegrijnsche grenzen plaats heeft. Zoowel de
opperste leider der krijgsmacht van den Twee- als die van den Vierbond dient zijne
maatregelen te treffen en bevelen te geven, in verband met wat op de de
oorlogstooneelen voorvalt. Van beiden wordt dus reeds uit dien hoofde nog vrij wat
830 meer gevorderd dan van den zeventigjarigen Von Moltke in den veelbewogen tijd 1870-
71. Gedurende de pl.m. 44 jaar, sindsdien verlopen, zijn reusachtige vorderingen
gemaakt op het gebied der krijgsmiddelen. Meer of min doelmatige aanwending daarvan
kan op den uitslag van grooten invloed wezen. Veel hangt er dus van af, welk gebruik
de opperste leider daarvan weet te maken. Ook wanneer hij slechts aan één
oorlogstooneel meer bepaaldelijk zijn aandacht wijdt, gelijk met den Franschen (ook
835 met den Russischen) opperbevelhebber het geval is, staat hij voor de vervulling van
een duizelingwekkende taak. Dat valt nog meer in 't oog, als men bedenkt, hoe hij
zich gedurende den loop van den veldslag heeft te gedragen. Al is zijne plaats
natuurlijk niet aan het front, maar achterwaarts daarvan, toch zal de donder van het
geschut (vooral der vroeger niet gebezigde, zwaardere vuurmonden), het geknetter van
840 het geweervuur en het geratel der mitrailleurs, afgewisseld door het ontstellend
gerucht der uitbarstingen van brisante en dynamietachtige springladingen tot hem
doordringen. Hij hoort dit aan, terwijl auto's, motorrijwielen, vliegtoestellen,
rapportrijders enz. af en aan komen met berichten van allerlei aard. Van hem wordt
verwacht, dat hij, met bewaring van uiterlijke kalmte, die berichten snel zal weten
845 te schiften en daaruit juiste besluiten te trekken. Hij weet, dat van de in verband
daarmede uit te vaardigen bevelen het lot van duizenden afhangt. Hoe gewenscht nu ook
zou wezen, dat nu met betrekking tot intellect, karakter en fysiek zulke
buitengewone eischen moeten worden gesteld, aan de hoogste en hoogere aanvoerders van
de Fransche en van de Duitsche legers - zou kunnen worden beschikt over jeugdige
850 eenmaal niet te rekenen. Ook in den tegenwoordigen oorlog zijn, gelijk reeds werd
opgemerkt, de belangrijke commandementen aan zestigers moeten worden vertrouwd,
evenals in 1870 het geval was. Ik noem van Duitsche zijde Blumental, Goeben, Werder
en van Fransche zijde Bazaine, Canrobert en Mac Mahon.
855 Zeer merkwaardig is, dat de twee Duitsche generaals, die in den tegenwoordigen oorlog
het meest van zich hebben laten spreken, reeds dicht den leeftijd zijn genaderd
waarop Von Moltke zich in 1870 bevond (70 jaar); een leeftijd nog met 4 jaar
overschreden door Von Steinmetz, die door zijn optreden bij Spicheren het niet al te
best met eerstgenoemden kon vinden en daardoor aan de verdere gebeurtenissen in dien
860 veldtocht geen deel meer heeft gehad. Ik bedoel den overwinnaar bij Ortelsberg, den
generaal von Hindenburg, over wien ik het in 't nummer van 12 October l.l. heb gehad
en den bedwinger van Antwerpen, generaal Von Beseler, beiden ongeveer van denzelfden
ouderdom als de Fransche generaals Joffre en Pau. Het loont de moeite bij deze twee
Duitsche generaals nog een oogenblik stil te staan. Beiden waren een paar jaar
865 geleden "zur Disposition" (ter beschikking) gesteld; d.w.z. zij hadden den dienst met
pensioen verlaten. In positie stonden ze dus gelijk aan de Fransche generaals die de
leeftijdsgrens hebben bereikt (65 jaar) en bij de 1e afdeeling der reserve overgaan.
Dat zich onder deze laatsten eveneens nog krachtige persoonlijkheden bevinden,
hiervoor leverde kort geleden generaal Baillaud het bewijs, die na in het cadre de
réserve te zijn opgenomen op een mehari (dromedaris) den tocht dwars door de Sahara
870 naar Tomboektoe (de "ville fabuleuse" van Victor Hugo) medemaakt. Toch zou er
vermoedelijk in Frankrijk niet over worden gedacht aan een dergelijke persoonlijkheid
bij het uitbreken van den oorlog een gewichtig bevel op te dragen met daaraan gepaard
op zij zetten van een opperofficier in actieven dienst, voor zoodanig bevel als
vanzelf aangewezen. In het Deutsche Rijk gaat het anders toe. Wij weten, hoe

875 generaal-kolonel von Hindenburg – dezer dagen tot Generaal-Veldmaarschalk benoemd als
beloening "voor zijne krachtige en omzichtige leiding", thans in Russisch Polen – in
den aanvang van den oorlog werd geroepen tot een bevel, waarvoor als vanzelf leek
aangewezen de generaal-inspecteur der eerste armee-inspectie generaal-kolonel v.
880 Prittwitz u. Gaffron. Hoe vreemd ook zulk een maatregel toeschijnt – tegenover
nijpend gebrek in vele legers aan subalterne officieren en onderofficieren, staat
dikwijls een veel te groot aantal in vredestijd gekweekte generaals – de hoeveelheid
is niet altijd in overeenstemming met de hoedanigheid.
De schitterende zegepralen door von Hindenburg behaald, doen zien hoe goed het kan
zijn voor moeilijk te vervullen opdrachten terug te grijpen tot personen, die reeds
885 gedurende eenigen tijd den militairen dienst hebben verlaten; hoe juist de blik en
het oordeel van Keizer Wilhelm II op de bekwaamheden zijner generaals moet zijn.
(Wordt vervolgd.)

Nederland en de oorlog.

890 **Paspoorten voor Duitschland.**

De minister van buitenlandsche zaken brengt ter kennis van belanghebbenden, dat ten
aanzien van het personenverkeer naar Duitschland, over de grensstreek van den
spoorweg naar Salzbergen tot de lijn van Venlo naar Viersen, de volgende wijzigingen
zijn gebracht in de bepalingen over paspoorten, zooals deze zijn bekend gemaakt in de
895 Staatscourant van 21 November l.l. No. 274.

De verklaring, dat de op het paspoort geplakte photographie inderdaad die van den in
het paspoort genoemden persoon is, moet niet meer door een notaris, doch door den
burgemeester van de gemeente waar deze persoon gevestigd is worden gesteld.
Grensbewoners, die geregeld de Duitse grens overschrijden hebben geen buitenlandsch
900 paspoort noodig. Zij kunnen thans volstaan met een "Passierschein", afgegeven door
bovenbedoelden burgemeester.

Op dat document moet, behalve een uitvoerig signalement, eene photographie en de
handteekening van den rechthebbende, een en ander gewaarmerkt en gestempeld door den
burgemeester, ook voorkomen een verklaring van dezen, dat de rechthebbende hem
905 persoonlijk bekend is.

Bovendien moeten deze verklaringen door een Duitschen consulair ambtenaar hier ten
lande worden geïseerd en gestempeld.

Belgische school in Den Haag.

910 Gistermiddag om half drie werd de Hollandsch-Belgische school, l'école hollandaise-belge
op de Koningin Emmakade (no. 60, hoek Weimarstraat) te 's Gravenhage geopend.
Behalve de leerlingen en hunne ouders waren bij de eenvoudige plechtigheid, waarmee
dit geschiedde, Belgische en Nederlandsche overheidspersonen en paedagogen
tegenwoordig.

915 In het schoollokaal hingen de portretten van het Belgische koningspaar en
daartusschen dat van onze koningin, geflankeerd door een paar Oranje-vaantjes.
Belgische vlaggen waren – blijkbaar wegens de onzijdigheid – weggelaten.

Tal van hartelijke redevoeringen werden uitgesproken, waarvan de reeks werd geopend
door den heer Gunsberg, die in het Vlaamsch aan de Nederlandsche autoriteiten en
920 Haagsche onderwijzers dank bracht voor hetgeen zij ter wille van de Belgische
kinderen deden.

Vervolgens sprak een ander comit lid, de heer Percy, die ongeveer hetzelfde deed in
het Fransch.

Dank werd door beiden uitgesproken aan de Haagsche autoriteiten voor het afstaan der
925 noodige lokalen, de boeken die men noodig had, evenals de andere hulpmiddelen voor
het onderwijs. Vooral gold die hulde den wethouder Verbroek en zijn secretaris, den
heer De Bas, met wie de comit leden steeds zoo gemakkelijk en aangenaam confereerden
en opschoten. Ook voor de gelegenheid, musea enz. te bezoeken met de kinderen was men
zeer erkentelijk. De heer Percy besprak nog het ingezonden stuk van een "huisvader"

930 in een Haagsch blad, waarin de gastvrijheid van de Haagsche overheid werd afgekeurd
op grond, dat reeds de helft van de scholen niet door de Haagsche kinderen kunnen
worden bezocht, wegens het verblijf van de soldaten. De heer Percy vraagt dezen
vader, of, in geval Nederland in den toestand ware gekomen, waarin België thans is,
hij niet zou wenschen, dat de Belgen gedaan hadden, wat de Hollanders nu deden. (Luid
935 applaus.) Doch juist om die omstandigheid waardeeren de Belgen de edelmoedigheid der
Nederlanders nog meer.

Ook den hoofdonderwijzers Teebaal (in wiens school de Belgische kinderen les
ontvingen) en Baars wordt hulde gebracht voor den steun, aan het comit  verleend en
aan de Belgisch afgevaardigden Terwagne en Kouwelaer, die aanwezig zijn. Evenals aan
940 de Belgischen gezant, den heer Fallon, die tot zijn leedwezen onmogelijk kon aanwezig

zijn.

Met veel waardeering sprak de heer Percy ook van de Belgische onderwijzers en onderwijzeressen, die hun privaattlessen hadden verlaten om hun krachten aan dit onderwijs te wijden.

945 Daarna sprak de wethouder van onderwijs, de heer Verbroek.

De afgevaardigde Terwagne, die, als oudste, ook namens den anderen afgevaardigde spreekt, zegt o. a., dat dezen hier niet slechts hun kiesdistrict vertegenwoordigen, maar het heele Belgische volk, dat den Nederlanders dank brengt voor hun gastvrije hulp. Ook in hetgeen de Belgen op zoo hoogen prijs stellen: het onderwijs. Immers in 950 alle landen, waar thans Belgen vertoeven, omdat zij zich niet wilden onderwerpen aan hen, die beschaving vertreden, bewondert men zoowel hun liefde voor de waarheid en de kennis als hun liefde voor de vrijheid, die in ons sluimerde, omdat we misschien te gelukkig waren. (Toejuiching.)

955 Wel neemt gij een zware taak op u – zegt hij ongeveer tot het onderwijzend personeel en het comité – want het onderwijs is juist wat ons in België zoo vele moeilijkheden berokkende en ons zoo vaak verdeelde. Maar laat uit dit onheil dan dit geluk komen, dat het Belgische volk ook hierin één zal worden". (Toejuiching.)

960 De heer Dupont, de voorzitter van het Belgische comité, die het laatst spreekt, richt zich in zijn rede ook tot de kinderen en zegt onder zichtbare ontroering van vele Belgen, ook de oudsten onder de onvolwassenen, ongeveer het volgende: Velen van u zullen nog niet goed beseffen wat thans gebeurt. Gij hebt onbezorgd geleefd totdat op een goeden of eigenlijk een zeer kwaden dag uw vader bewogen afscheid van u nam en daarna hebt gij de lucht rood zien worden en de huizen rood en de straten rood en gij 965 zijt weggetrokken naar een vreemd land en met het voorrecht van uw leeftijd hebt gij al spoedig weer uw spelen teruggevonden en schier vergeten, wat er gebeurde.

965 Maar er zijn twee dingen, die gij nooit vergeten moogt: ten eerste de gastvrijheid in dit land ondervonden en de dankbaarheid aan dit land, ten tweede – want daarop zal de opvoeding van de komende geslachten in België voortaan zijn gegrondvest – de haat, de haat tegen het verraad en de huichelarij, tegen de schending van het gegeven woord, 970 tegen de wreedheid jegens zwakken, tegen de ruwe begeerte!"

Donderende en langdurige toejuichingen volgden op die woorden. De kinderen zongen vervolgens een paar strofen van het Belgische volkslied en men scheidde.

Het verkeer met Antwerpen.

975 Onze correspondent te Bergen-op-Zoom seint d.d. 5 Dec.:

De stoomtramverbinding met Antwerpen is van heden af gedurende acht dagen gestaakt. Volgens bericht wordt niemand in- of uitgelaten.

Vluchtelingen Bergen-op-Zoom.

980 Onze correspondent schrijft: In deze week werden aan het Dames-Steuncomité uit Amerika toegezonden 175 kisten met deels gebruikte, deels nieuwe kleedingstukken. Na gesorteerd te zijn, werden ze voor het grootste gedeelte aan de behoeftige Belgen in het kamp op Plein XIII en in de stad uitgedeeld. Toch blijft de behoefte, vooral aan 985 nieuw ondergoed, nog steeds zeer groot.

Een arrestatie.

Het Haagsche correspondentiebureau meldt: Naar wij vernemen, is te Rotterdam gearresteerd mr. C. J. van Rossem, aldaar woonachtig.

990 Wij vernemen, dat reeds geruimen tijd geleden door justitie en politie een ernstig en geheim onderzoek was ingesteld naar aanleiding van een in schandelijke termen gesteld pamflet, ten nadeele van het Duitsche Rijk, hetwelk in het buitenland werd verspreid. Verscheidene personen zijn van het uitgeven en verspreiden van dit pamflet verdacht geweest.

995 Het schijnt thans, dat het gelukt is, de hand op den vermoedelijken schrijver te leggen.

Aan de Zeeuwsche grens.

1000 Uit Koewacht meldt de "N. R. Ct.": De katholieke kerk dezer gemeente staat op Belgisch grondgebied. Toen nu heden verschillende personen ter kerke wilden, werd hun medegedeeld, dat zij er wel heen mochten gaan, maar niet terug. Daardoor verkeerden alle katholieken in de onmogelijkheid, hun godsdienstplichten te vervullen.

Het gebeurde te Zeist.

1005 Men deelt aan de "N. Ct." mede, dat de heer Troelstra naar aanleiding van het gebeurde te Zeist, don Minister van Oorlog zou aangeboden hebben te zamen met den socialistischen Belgischen volksvertegenwoordiger Camille Huysman naar het

interneeringskamp te Zeist te gaan; deze laatste zou alsdan zijn landgenooten daar toespreken en trachten hen tot rede te brengen. De Minister zou evenwel het aanbod hebben afgewezen en verklaart zelf voornemens te zijn strenge maatregelen te nemen om de orde in de kampen te handhaven.

1010 Gistermiddag had – dus meldt, het "Utr. Dbl." – op de R.-K. begraafplaats te Soesterberg met militaire eer de teraardebestelling plaats van acht geïnterneerde Belgen, die bij het verzet in het kamp Donderdag gedood waren. In den ochtend had een deputatie van de Belgische geïnterneerden, zes man uit iedere barak, gedefileerd, 1015 daarna werd een korte lijkdienst gehouden door den Belgischen aalmoezenier. De stoet bestond uit een detachement geleide met omfloerste trommel, onder commando van luitenant Valkhof, vier lijkkoetsen met elk twee kisten, bedekt met kransen van Belgische officieren en soldaten, een palmtak van Hollandsche officieren en een krans van de ouders van een der dooden, die uit Rotterdam overgekomen waren.

1020 In den stoet volgden zeer vele Belgische officieren, de deputatie van de Belgische geïnterneerden en eenige Hollandsche officieren. Op het kerkhof werden de kisten in een gemeenschappelijk graf gedragen door Hollandsche soldaten. De beaarding geschiedde door twee Belgische geestelijken en den pastoor van Soesterberg. Heden worden lijkdiensten gehouden te Amersfoort en te Soesterberg.

1025 **Posterijen en Telegrafie.**

Met ingang van 7 December a.s. kunnen pakketten voor Frankrijk met uitzondering van eenige departementen in het noorden en noord-oosten, over Engeland orden verzonden. Aangifte van waarde is bij deze pakketten niet toegelaten. ("St. Ct.")

1030 **Koper- en caoutchoucaanvoer.**

Aan de Redactie.

Met belangstelling lazen wij het artikel over "Onze Industrie" door u van het Persbureau Vaz Dias ontvangen, dat zooals het geplaatst is wel eenige aanvulling 1035 behoeft, welke wij als een der beide aangeduide kabelfabrieken, gelooven tot goed begrip van zaken ook te moeten geven.

De koper-aanvoer hier te lande is inderdaad moeilijk doch niet onmogelijk en zijn wij er in geslaagd ons weder van voldoende grondstoffen te voorzien voor den eersten 1040 tijd. Ook hebben wij aanvankelijk groote moeilijkheden gehad waardoor wij enkele weken geleden onze leveringen hebben moeten beperken, terwijl wij nu den achterstand nog niet geheel hebben kunnen inhalen. Hiermede staat ook in verband de mededeeling dat de draad voor het vluchtelingenkamp te Nunspeet nog niet uit Engeland is. Deze draad wordt inmiddels nu wij weer grondstoffen gekregen hebben door ons geleverd en zal dus ook wel nooit uit Engeland komen.

1045 Wat Dordrecht aangaat, zoo kan indien daar moeilijkheden bestaan in verband met het niet ontvangen van electricischen draad, dit alleen daaraan toegeschreven worden dat men om een of andere reden indertijd gemeend heeft, deze bestelling in het buitenland te moeten plaatsen. Ware deze bestelling in het binnenland geplaatst, zoo was zij zeker in Augustus afgeleverd, aangezien toen nog uit de oude voorraden met volle 1050 kracht gewerkt kon worden, en zouden er dan zeker geen moeilijkheden met het afleveren ondervonden zijn. Weer een der vele bewijzen, welke voordeelen er aan verbonden zijn, indien men hij de eigen en niet bij de buitenlandsche industrie zijn bestellingen plaatst.

1055 Voor den rubberaanvoer geldt hetzelfde als voor den koperaanvoer. Ook hier bestaan wel moeilijkheden, indien men echter kan waarborgen, dat de rubber en de daaruit vervaardigde producten niet Englands vijanden ten goede komen, zoo is de aanvoer voor fabrikanten, vooral dank zij de krachtige medewerking van onzen gezant te Londen, mogelijk hoewel bezwaarlijk. Dat rubbergebrek niet bij alle fabrieken 1060 gelijkelijk optreedt, zul waarschijnlijk meer met hoeveelheden dan met soorten samenhangen, en ook met de prijzen samenhangen, die men in verband met de verkoopprijzen voor zijn grondstoffen kan betalen.

Tegen de voor Duitschland geldende prijzen is ook hier te lande nog wel rubber te krijgen. Wij zouden hier nog aan toe willen voegen, dat voor zoo ver gegevens te verkrijgen zijn voor het maken van electricische draden hier te lande veel meer rubber 1065 gebruikt wordt dan door de overige rubberindustrie gezamenlijk, zoodat deze tak van nijverheid uit den aard der zaak het eerst de gevolgen van moeilijkheden in den aanvoer zal ondervinden. Voor de fabriek in Delft die zich hoofdzakelijk op het vervaardigen van grondkabels toelegt is rubber geen grondstof, zoodat bij deze fabriek de productie van de aanvoermoeilijkheden ook geen invloed kan ondervinden.

1070 U dankende voor de verleende plaatsruimte, teekenen wij,
Hoogachtend. N. V. Holl. Draad- en Kabelfabriek.
J. T. DUYVIS.

Naspeuringen van Paul Theelen: 6 december 1914